

ÖNDER ABAY

BIRAK
SOKAKLAR
ANLATSIN
BİZİ

DESTEK YAYINLARI: 913
EDEBİYAT: 269

ÖNDER ABAY / BIRAK SOKAKLAR ANLATSIN BİZİ

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Editör: Özlem Küskü
Son Okuma: Aşlı Bahşi
Kapak Tasarım: İlknur Muştu
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Mart 2018 (3.000 Adet)
4. Baskı: Kasım 2019
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-381-2

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari
www.destekmedyagrubu.com

Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/6
Zeytinburnu / İstanbul

ÖNDER ABAY

BIRAK
SOKAKLAR
ANLATSIN
BIZI

Aileme, dostlarıma ve Mehmet Kartal'a...

Öyle bir zamana hapsedik ki, mutluluk neredeyse hepimizin üzerinde eğreti duruyor. Oysa insanın umudu, kendi sevincinden doğar. Mutluluk, henüz leke tutmamış bir masumiyet gibi her çiçeğin açışında yine düşer insanın aklına. İnsanın kendi aklının kendisine düşman olduğu anlar vardır. İşte o düşmanlıktan bütün yanılmamız. Koca bir insanlık tarihinin günahını üzerimizde taşır gibi dursak da sevinç de, mutluluk da bizim hakkımız. Çünkü bizler, bu pislığe bulanmış dünyanın en acemi çocuklarıyız.

Hayat güzel ya da çirkin değildir, yalnızca zengindir. Hayatı böylesine zengin kılan şey ise gerçek oluşudur. Öyle büyük laflar etmenin anlamı yoktur. Büyük bir yazarın dediği gibi, hayat hakkında yazabilmek için önce onu yaşamak gerekir.

Perdeyi aralayıp baktığınızda, gerçeklerin sizi pek de mutlu etmediğini düşünüyorsanız romantizm muhteşem bir kurtarıcıdır. Önce mekânları, insanları, kelimeleri ve hayatları işinize geldiği şekilde anlamlandırmaya, sonra bu anlayışa inanmaya başlarsınız. İspanyolcada uyandım yerine kaydetmek anlamına gelen bir kelime kullanılır. Yani her sabah uyandığımızda kendi kendimizi kaydederiz. Hayat dediğimiz uzun metraj, bizler de kendi filmimizin yönetmenleriyiz.

Tabiat vaktini kendi belirler. Dünya yerinden oynasa da cemre düşeceği yeri elbet bulur, bahar gelir. Tüm sular, ağaçlar ve top-
rak selam durur güneşe. Güneşin altında terleyen emek, eme-
ğin hasadını toplayan eller güneşe açılıp yağmuru bekler bir
zaman sonra. Geniş sağırlı bir kısrak gibi geçer zaman. Sarsıcı
bir gerçeklikle özenir gidenler. Bütün özlemler, bütün ayrılık-
lar, bütün kavuşmalar gökyüzünün şahitliğindedir. Yani şairin
de dediği gibi, gökyüzü hepimize yetebilir.

Alışkanlıklar ancak zorunda kalınca değişir. Ben de roman-
tizm alışkanlığımı, yıllar önce zorunda kaldığım için terk et-
tim. Mesela bir sokak köpeğine sarılıp uyumuş bir çocuk gö-
rünce, aklıma dostluğun yerine soğğun gelmeye başlaması,
sokakta sabahlamak zorunda kaldığım gecelere dayanıyor. Ya
da bir çocuğa hediye olarak tiner götürülebileceğini ve bunun
kendi şartları içinde normal olduğunu insan yaşayarak öğreni-
yor. Hayatın her an ezber bozan bir hamle yapabilecek kadar
cüretkâr olduğunu da...

Konumuz elbette dramatik hikâyelere sahip insanlar değil.
Sıradan diye tabir edilen insanların hayatlarını merak ettim
ben hep. Bence herkesin hayatı roman olmaz ama her insan,
iyi bir romanın garip bir karakteri olabilir. Karşılaştığım her
karakterle bu sebeple hem biraz daha şaşırdım hem de şaşıрма
duygumu yitirdim.

Benim şaşıрма duygumu ele geçiren ve algılarımla oynayan
şey İstanbul ve İstanbul'u bugüne getiren tüm kötü yönetim-
ler oldu. İstanbul ki Andersen'in masalına gözyaşı sokabilen,

Yaşar Kemal'i Galata Köprüsü'nün altında kartonların üzerinde yatıran, en namlı kabadayıları dişleri arasında çiğneyen, imparatorlukların hatırasını sırtında taşıırken bir de müteahhitlerin yükünü ensesiyle kaldıran şehir. Bu şehir elbette ki herkese her şeyi yapabilir.

“Anne havadaki müziği tut, geliyorum!”

– Cahit Zarifođlu

Bugün üç nesilden fazladır İstanbul’da yaşayan bir avuç aile vardır. İstanbul son bir asırda orta halli bir ülke nüfusu kadar göç almış, küçük bir ülke nüfusu kadar insan da ya dininden ya dilinden ya da kimliğinden dolayı sürülmüştür. Bugün İstanbul’un eski mahallelerine bakıp da “Ne muhteşem bir bina” dediğimiz evlerde yaşayan insanların büyük kısmı bir zamanlar bir şekilde o evlerden çıkarılmıştır.

Buğulanmış camlarıyla birlikte sanki gözleri yaşlı bir halde tüm kırılğanlığıyla dikilen koca ahşap binaya vuran rüzgâr fısıldar durur, “*yeter artık ağlama*”. Kadim dostu ayazlı bir tesellidir bu. Yüreği kabaran ev, bir bırakıversem kendimi arnavut-kaldırımli sokağın yamacına der gibi inler. Bazen rüzgâr durur, evin içinde ahşap merdivenleri gıcırdatan ayak seslerine kulak kesilir. Camı kapatan bir el, bir süre de olsa rüzgârın eşyaların arasındaki keyfi gezintisine kısa bir mola verir.

Aynı el biraz sonra bir radyonun düğmesini çevirir. Ayazlı tesellinin ardından içeriye dolan Rum şarkıları çarpar duvarlara bu kez. Ocakta fokurdayan eski çaydanlık görkemli bir sirtakiye doğrulup dizlerini yere değdirmek ister gibi eğilir cam bardağın önünde, öyle ki eline tutuştursalar birkaç da tabak kıracak gibidir. Kıpkırmızı bir öğürtüyle dolar ince belli cam bardağa hakiki Karadeniz çayı. Çay kaşığının şingirtısı radyodan taşan sese eşlik eder kısacık bir an. Bir uçan halıya biner gibi havalandırıp tabağına yerleştirir o el bardağı, ayaklarının altında ezilip büzülen merdivenlerin gıcirtısıyla beraberce inerler çok odalı evin bir gözüne.

1200 yıl boyunca Anadolu'da kök salmış bir Rum ailesinin İstanbul'da kalan son üyesidir o. Ailenin diğer üyeleri gibi Yunanistan'a göçüp gitmemiş, ağır bir ihanet olarak görmüştür bunu. Her gününü taçlandırdığı çay seremonisiyle biraz daha sokulur geçmişe. Hayat ona pek de iyi davranmamıştır. Tüm çocukluk uykularını bölen "bizden, sizden" laflarının acılığını o yaşlarda pek anlayamasa da her azınlık gibi bir şekilde öğrenmek zorunda kalacaktır. Düşünün istenmediğinizi hissettiğiniz bir yerde durmak zorunda kaldığınızı... Fakat insan hem doğduğu hem de doyduğu yeri bırakıp nereye gidebilir? Nice büyük şairin yüreğini gölgeleyen sürgünlük, dizelere döküldüğünde hangimiz bu acılara kayıtsız kalabiliriz? Ancak insan garip bir canlı. Tüm bu istenmeme hallerine rağmen sevmekten de sevmeye çalışmaktan da geri kalmıyor işte. Hatta bir kuşun gökyüzünü yırtmasına benzeyen bu sevilme çabasından kendine sevimli takma isimler bile takıyor. Kahramanımızın göğüs-kafesine Mario yazdırması boşuna değildir. Kendini sevdirmek isteyen bir kuştur o.

İlkokuldan itibaren öğrendiği baba mesleği marangozluk ona ileride tutunacak bir dal olacaktır. “İyi ki...” der zaman zaman. “İyi ki öğrendik şu zanaatı...” Babasını düşünür bazen. Her baba-evlat ilişkisinde olduğu gibi onlarınki de çözülmeyecek bir bilmedir. Her an patlamaya hazır bir fırtınanın uğultusu saklıdır aralarında. Erkek çocukları babalığı biraz da izleyerek öğrenir. Tamir için uğradığı kapı komşusundan döner dönmez oturduğu rakı sofrasındaki garip ritüeli anımsar. Çay bardağında yuvarlanan yudumlara küçük bir dilim peynir eşlik eder, biraz da yeşil elma. Annesi ayağına taktığı terliklerle sürekli mekik dokur mutfakla salon arasında. Yuvasını ayakta tutmaya çalışan her anne gibi ne yorulur ne pes eder. Bir hikâyenin ihmal edilmiş, üzerine çok da düşünülmemiş karakteri gibi sessizdir. Fonda yine şu an kulağına taşıp gelen benzer ezgilerin arkadaşlığında içtikçe hüznün çöker babasının üstüne. Sanki bir derdi vardır da konuşamıyor gibidir. Sahi bütün babalar böyle midir?

Hangi eşiğe takılmıştır karanlıktaki kör bir baykuşun ayağı? Hıdrellezde bahçedeki gül ağacının dibine gömdüğü dilek kâğıtları gibi babası da içine ekiyordur sırlarını. Şimdi o güllerden birini koklasa duyar mı acaba babasının fısıldayamadıklarını?

Annesi akşamları çamaşırları suya bastırırken babası da ayaklarını sürüyerek uykuya gider. Sabah erkenden işinin başındadır. Gün aydınlandığında artık sadece baba değildir aynı zamanda omuzları havada, marangoz atölyesinin başındaki ustadır. Baba-oğul ilişkisinin yanına bir de usta-çırak bilmececi eklenir. Yazın sokaklarda oyun arkadaşları cıvıldarken Mario

babasıyla birlikte yabancı marka radyoların ahşap kutularını yaparlar, bozuk olanları tamir ederler tezgâhta. Ustası hangi parçanın hangi tornavidayla daha rahat çözüleceğini anlatırken hayata dair problemlerin çözümünden de bahseder. İncecik tornavidalarla incecik ayarlar yapar hayat düzeneğinde. Her tamir edilen radyoda Mario hem babasına hem de ustasına biraz daha benzer.

Bir gece kötü haberler duyulur bu ahşap kutulardan. Önceki gün gülümseyerek selam veren komşular gece yarısı kapılarına dayanır. İnsanlık tarihinin duvarına utanç dolu iki gecenin adı daha yazılır. Bahçedeki gül ağacı titrer. Bu karanlık gecenin ardından henüz on yıl geçmeden bu kez sürgün yolları görünür. 1964'te yani Mario henüz 13 yaşındayken Kıbrıs olayları patlak verir. Yunan pasaportlu binlerce Rum yanlarına sadece 20 dolar ve 20 kilo eşya alarak 48 saat içinde Türkiye'yi terk etmek zorunda kalırlar. Küçük bir bavula ne kadar acı sığabilir? Peki ya 48 saate?

Babasını uğurladığı mecburi göçün ardından marangoz atölyesi de yağmalanıp oturdukları evden de çıkartılınca, o da babası gibi küçük bir çantaya tıktığı malzemelerle, bir süre Nişantaşı civarında yaşayan Musevilerin evlerindeki radyoları onarır. Kulağına ustasının sesi hangi vidadı hangi tornavidanın sökeceğini fısıldarken takım çantasına buğulu gözlerle bakar Mario. Peki yüreğindeki acıyı neyle sökecektir? Açtığı her radyo kutusunda kâh babasıyla kâh ustasıyla konuşur. Gezindiği parçalarda yorgun bir tarihin izleridir sürdüğü. Sönmüş bir lambanın sessizliğinde arar çocukluk günlerini.

Zaman geçer, eski radyolar kuruldukları yerden alınıp bir köşeye kaldırılırlar. Yerine yerleşen televizyonlar kaba kahkahalarla güler radyoların ardından. Mario evlenir, çoluk çocuğa karışır. Kimseler dönüp bakmaz olunca müzik kutularına, işleri de kesilir. El mecbur ekmeç parası deyip şarkıcılığa başladığı bir Rum tavernasında aldığı haberle kırılır tabaklar bu kez. Hem karısını hem de çocuğunu yitirir kör bir gecede. Şimdi onun da ayağı bir eşığe takılmıştır.

“Çocukluğumun yazlarında Büyükdere’ye giderdik, oradan edindiğim arkadaşlarla Büyükdere’de Çocuklar Korosu diye kurduğumuz bir grup vardı. Okullarda, şenliklerde şarkılar söyler, ayda bir kez de Kuruçeşme’de bulunan Galatasaray adasında konsere çıkardık. Kazada ailemi kaybettikten sonra şarkı söylemeye başladım, iki yıl bir odada bekledim. Yapayalnız. Şarkılar sayesinde kendimi toparladım. Kendimi müzikle tedavi ettim. Benim müziğe hem ihtiyacım hem de saygım var. Altmışlı yetmişli yıllarda her hanede kesin bir müzik aleti olurdu, şimdilerde ise hemen hemen her evde bir silah var.”

Eliyle büktüğü radyonun sesi biraz daha yükseltiyor. Ahşap duvarda asılı bir kadının resmine bakıyor. Aklında *Sevmek Zamanı*. “Ben sana değil senin resmine âşığıım” diyen adamı artık daha iyi anlıyor sanki. Telafi edilmesi zor kayıplar vardır. İnsanın her şeyini hatta sevgisini bile kendi kendine inşa etmek zorunda kaldığı anlar vardır. Bir andır insanı dönüştüren.

İşte her gün kendi kendini yeniden inşa ediyor Mario. Her sabah bastığı radyo düğmesiyle bir özlemi büyütüyor. Arka bahçesindeki gül ağacına duyurduğu şarkılar, yeni açmış çiçeklerin üzerindeki çiğ tanelerinde geziniyor. Eski pikapları,

gramofonları, radyoları tamir ettikçe yüreğinde bir ustanın eli geziniyor. Böylece onarıyor söküklüklerini.

Müziğe saygısı olmayan bir toplumda, müzik aleti tamircisi olmak akıl kârı mıdır çok soruyor kendine. Ama yine de önüne düşüverene bir radyoyla heyecanlanıyor. Yirmilerindeki bir delikanlının dedesinden yadigâr bir radyonun yaşanmışlığına kurulup, geçmişine köprüler atıyor.

İnsanların mutlu olmasının en kolay anahtarıdır müzik, bugün ezberlenmiş duygular, tekrara dönen sözler üzerinde durulsa da yalnızca para kazanmak için yapılsa da özünde tutkudur müzik. Er geç insan duyguları üzerinde bir karşılığını bulur notalar.

“Müzik, aşkla yaşayanların hüznü ekmek...”

Mario'nun penceresinden gül ağacına dinlettiği Rum türkeleri kıvrılan sokağın ucundaki küçük, çıplak ayaklara de-ğiyor. Onların müzikle tanışıklığı bir bebeğin anne sütüyle tanışıklığından farksız. Çıplak ayakların kaldırımlarla arkadaşlığı da...

Cortazar'ın tarif ettiği hüznü ekmektir Romenler için müzik. Hem ruhlarını hem de karınlarını doyururlar o ekmekle. Yaşadıkları coğrafyanın yoksulluğu kulak vermez olunca notalarına tek çare yollara düşmektir. Zaten yersizlik ve yurtsuzluk üzerine kuruludur düzenleri. “Belleğimiz yok bizim, olsa endişeden ölürdük” diyen Çingene şair Papuzsa anlatır

en güzel, çaldığı tavuğun karşılığında öğrendiği okuma yazmasıyla iki dünya arasına kurulan konargöçerliği.

Dünya denen şu âleme sığamadığınızda müzik olur eviniz. Yersiz yurtsuz sözlerden örülür duvarları. Şiirler ve eskiler arasındaki alışverişten musikiyi yakalayan garip Orhan Veli'nin balıklarındırlar onlar ve notalar arasında yüzer dolanırlar.

Akordeonda gezinen küçük parmakların sahibi için geldiği yeni topraklara alışmak çok zor olmamıştır. Bir kralın da kimsesiz bir sokak çocuğunun da üzerine aynı yıldızlar serilir. Çekilen acılar bir yana herkes aynı tarafının şahitliğinde sergiler oyunlarını.

Hıncahınç dolu saatlerini ucuz atlatmış bir metrobüste kırık bir gülüşle çaldığı “Çav Bella” ile selamlar kızıl bir çiçeği. Üstünde kirli elbiselerle birazdan önüne uzanıverecekmiş gibi gelen aydınlık bir yola ulaşmak için atılır adımlar. Üzerinde kimi zaman memnun kimi zaman da hoşnutsuz bakışlar eşliğinde ilerleyip bir genç kızın önünde durur.

“Güneş doğacak, açacak çiçek

Çav bella çav bella çav bella çav çav çav...”

Ufaklık, bir selamı karşılar gibi aydınlanan yüzden alır alacağıını. Genç kız, akordeonunun yanına takılı kutuya bir lira atar. Saf bir inanç dalga dalga yayılır içeride. Şu an metrobüste oturan, ayakta duran kim varsa bıraksalar bir solukta Boğaz Köprüsü'nü en hızlı koşma rekorunu kıracaklar gibidir. Şoför dahil. Bu sağlamlıktır aslında her yeni güne umudu taşıyan,

her gün aynı yolları nefessiz koşmayı sağlayan. Düşene uzatılan bir elin kavranışıdır geceyi yırtarak sabahı başlatan. *Hadi biraz daha yolumuz var...*

Bir şarkıyla neşelenmelerine bakmayın. Onlar için hayat çaldıkları melodilerden daha hüznüldür. Bu hüznümlü çocuklar da rüzgâra kapılmış bir yaprak misali savrulmuşlardır İstanbul'un eteklerine. Yalınayak başıkabak halde kar kış demeden sokaklarda akordeona, kemana, darbukaya sarılmışlardır.

Aşktan da üstün tuttıkları müzik her zaman hayatlarındadır ve de hep hayatlarında olacaktır çünkü öfkelerini, kızgınlıklarını yalnız bu yolla anlatabilirler. Müzik onları, onlar da müziği yaşatacak ve onlar ölmeden de hiçbir yere gitmeyecektir. Victor Jara'nın lafı olanca sağlamlığıyla anlatır bir kez daha: *"Bir ülkenin türkülerini yapanlar, yasalarını yapanlardan daha güçlüdür."* Tepelerinde kaçak bir yaşamın olanca ağırlığıyla, bir üzümlükte ezilip teslim olmasındaki sarhoşlukta mayalanır ezgiler. Sizi türlü türlü hayallere sürükleyen bu rüya çemberi döndükçe, ceplere doluşan bozukluklarla yanaklardan kırık gülüşler süzülür.

Romenler, Romanya'nın Avrupa Birliği'ne girdiği günden beri, her gün sınır dışı edilme tehlikesiyle karşı karşıyalar. Altı aylık çalışma izinleriyle, hiçbir sağlık güvenceleri olmadan hayatta kalmaya çalışır, eğer henüz kalabalık bir aile olmamışlarsa, açlıktan kaçanların bulunduğu Küçükpazar'daki tek göz bekâr evlerinde hasret dolu rüyalara yatarlar. Yüzlerini Haliç'e çevirip sırtlarını Unkapanı'na dayarlar. Kırık gülüşlerin tamamlanmaya çalışıldığı bir uykudur şimdi onları bekleyen.

Gündüz metrobüsteki kızın saçlarına taktığı umudun hafifliğinde uzanır yatağına Çingene güzeli. Bir günlük karın tokluğunun rahatlığıyla süzülür gecede. Gündüz bir şekilde kurtulsa da rüyasında kaptırır paçasını zabıtaya. Zabıta hem gündüzün hem gecenin kâbusudur onlar için. Sokaktan kurtulup gelir işte böyle çöker bir çocuğun rüyasına. Gerçekle düşün birbirine karıştığı bir yerde sokağın müzisyenleri hayatı, zabıta da müzisyenleri kovalar durur. Dünyanın dört bir yanına dağılmış sokağın müzisyenlerinin tamamı aynı rüyayı görüyordur.

Zabıtalardan hayatı kaçırın çok kahramanı vardır sokağın. Ekonomik krizler sadece patronları vurmaz. Küçük esnaf ve zanaatkârın da belini bükür. Açılan onlarca AVM, piyasaya saldıran Çin malı eşyalar el emeği göz nuru işçilik yapan ustaların işini epey zorlaştırmıştır. Emekli maaşıyla geçinemeyen Ahmet Usta, 10 yıldır Ortaköy-Beşiktaş arasındaki bir kaldırımında karşınıza çıkabilir aniden. Belediyelerin istediği tezgâh paralarını veremediği için kendine kaldırım taşlarını tezgâh yapmıştır. Bir bez parçasının üzerine klarnetten kuyruklu piyanoya kadar her tür müzik aletinin ahşap oyması minyatürü serilmiştir.

Oymacılığa 13 yaşındayken babasının hediye ettiği kıl terezi ahşabın üstünde gezinmeye başladığı günden beri meftundur. Onunki, tersane işçisi babası gibi hem ahşap hem de metalle eğile büküle sürdürülen bir yolculuktur. Hem kolay işlenen hem de göze hitap eden çam, kavak, gürgen ağaçları elinde küçüle küçüle kuşa dönerken, o ruhundan çok şey üfler ağacın tabiatına. Yoldan gelip geçenlerin telaşı arasında sıra sıra dizili minyatürleri gören bir gencin adımları yavaşlar.